HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכולן שחזרו בהן. סיפא דהך ברייתא דלעיל היא דקתני הנא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד וכן כהן שקיבל עליו דברי כהונה חוץ מדבר אחד וכן בלוי שקיבל עליו דברי לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותן שנאמר [1] המקריב את דם השלמים וגו' בזמן שהכהנים עושין רצונו של מקום מה כתיב בהם [2] חלקם נתתי אותם מאשי וכשאין עושין רצונו של מקום מה כתיב בהן מי גם בכם ויסגור דלתים [3] וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותם עולמית כו' בתוספתא דמסכת דמאי בפ' [4] האורז במקומו מותר בחלת אנטוכיא: **עשו דברים במטמוניות.** שלא חילקו שם שמים בפרהסיא מקבלין אותם: **לאותו הזוג.** ר"ש ור' יהושע בן קרחה: **גבאי.** ממונה למלך לגבות מס מישראל: **פירש.** מן הגבאות: **איצטריכא ליה שעשה.** שהיו חכמים צריכין לו לשאול דימנו הלכות: **קטר לה.** קשר ותיקן להם ארבע מאות: [5] **פרפקי.** כסאות: **זיל לחשיבותיה.** ילך לחשיבותיה אחר החשיבות שנבחר לו להיות מוכס ואינו לא נלך אצלו: **הדרי בי.** מגבאות: [6] **ורואה את קדשיו.** אם יש לו שלמים בביתו ונפל בהן מום ירואה אם קבוע הוא ויפדם ויוציאם לחול: **מעשרותיו.** מעשר בהמה שנפל בהם מום: **ונשאל על טהרותיו.** הוא עצמו אם בקי בהלכות נשאל לעצמו על טהרותיו אם אירע בהן ספק ואינו צריך ליל אצל חכם אחר: [7] **חוץ משל עצמו.** שאין כהן רשאי לראות מום של בכורותיו ולהתירו: **וחד מי מהימן.** להתיר בכור ואפילו של אחרים והאחן תנן לקמן בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) בכור שנסמית עינו ונקטעה ידו הרי זה יאחט על פי שלשה בני הכנסת: **אלא באלאה.** וכהן בעל הבכור אחד מהן: **ומי חשידי.** כולהו בשבילו: **והתנן.** ביבמות: **מיאנה או שחלצה.** אשה לפני החכם מותר לישאנה ואינו נחשד לומר על מנת כן התירה: **מפני שהוא כ"ד.** כלומר שלא [8] היה לבדו שם אלא בית דין שלשה היו שם: **דלאמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה.** במסכת נדרים בפרק נערה המאורסה (דף עח.): **ורואה את קדשיו.** ואינו נחשד לומר על מום עובר שהוא קבוע דמה לו לשקר הא אם היה רואה להוליאן [9] לחול יכול לעשות בהיתר ולישאל לחכם ולפתוח בחרטה דהקדש טעות ולומר בטעות הקדשתיו אבל בכבור דאיהו לא אקדשיה דהא מרחם קדוש ליכא למימר הכי ונחשד: **ומעשרותיו.** דאינו נחשד לומר על עובר שהוא קבוע דאי הוה בעי מעיקרא הוה עביד בהיתירא קודם שיעשר עדרו: **אדי מומא בכולהו.** דעדיין אינן קדושים דליהוי כמטיל מום בקדשים ואח"כ יעשר דמעשר בהמה חל על המום דכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע הילכך אינו נחשד: **ונשאל על טהרותיו.** אינו חשוד לומר על טמא טהור דאם טמאות הן מה יפסיד הא [10] מזא ליה בימי טומאה. ובחולין קמיירי דתרומה טמאה לא חזיא ליה אפילו בימי טומאתא [11]:

הדרן עלך עד כמה

כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום: **הנאתן להקדש.** אם מוכרין אותן ביוקר [6] הנאת הקדש היא. ובגמרא מפרשא טולה: **באיטליז.** בשוק שלוקחין הרבה ומכר ביוקר: **ונשקלין בליטרא.** כדרך שהקצבין מוכרין בשר חולין [3] : **בכור ומעשר.** אם נמכרין ביוקר: **הנאתן לבעלים.** בכור הנאתו לכהן ומוכר הבשר לכל מי שירצה דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן טוטל דמיו ולכהן קרי בעלים של בכור ומעשר הנאת מכירתו ביוקר לבעלו ישראל היא ומשום הנאת הדיוטות לא מזלזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרו באיטליז אלא בביתו ואף על פי שלא יקפלו עליהם בני אדם כל כך ואין נשקלין בליטרא אלא באומד ואם יפסיד לית לן בה: **ושוקלין מנה לנגד מנה בבכור.** אם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה: גמ'

וכולן שחזרו בהן כו'. פ"ה בפ"ק דע"ז (דף ז.) אגזלנים ועמי הארץ קאי שחזרו מרשען למוטב וזהו תימה למה אין מקבלין אותם [12] דמשמע דאין מקנה [13] לעשות עם הארץ [חבר] שמקבל עליו דברי חבירות כו' ועוד דלשון עולמית משמע שכבר קבלו פעם אחרת ועוד דאמר רבי יהודה חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן [14] אאם חזרו למוטב במטמוניות ולא בפרהסיא [15] אין מקבלין אותן [16] וכי זו ירא שמים בסתר ואומר ר"ת דקאי אריש דקתני בתוספתא דדמאי בפרק שני עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות כו' [17] (עובד כוכבים שקבל עליו דברי חבירות כו') [18] גר שקיבל עליו דברי תורה כו' כהן שקבל עליו כהונה כו' לוי שקבל עבודת לויה כו' והדר קתני וכולן שחזרו בהן כלומר שחזרו לסורס וקלקלו מעשיהם [19] אין מקבלין אותן עולמית כיון דלא יכלו לעמוד בה ר' יהודה אומר במטמוניות כלומר שחזרו לסורס במטמוניות ובגלוי נזהרין על דברי חבירות אין מקבלין אותן שגונבין דעת הבריות ואין עושין אלא לפנים אבל אם לגמרי קלקלו מעשיהם אף בפרהסיא מקבלין אותן כשישוב דכשחוזרין [20] חזרה לגמרי:

[1] **איבא** דאמרי עשו דבריהם במטמוניות. שהכרנו בהם ממתלה קודם שחזרו לסורס שהיו נוהגין דברי חבירות אף בסתר מקבלין אותם כשישובו אבל אם לא הכרנו בהם מעולם שעשו דברי חבירות כי אם בפרהסיא ונגנעה לא היו נזהרין היטב אין מקבלין אותם שגונבי דעת הבריות הם: **דהא** חזו ליה בימי טומאתא. תימה ותרומה טמאה דלא חזיא ליה [21] וכי לא יהיה נאמן וכן בשאר כל איסור והיתר ובהדיא אמרינן בריש הדר (עירובין ד' סג.) האי לורבא [22] דרבנן חזי ליה לנפשיה:

הדרן עלך עד כמה

חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים. אע"פ שמפרש טעם משום דהנאתן לבעלים על כרחין מדאורייתא היא כדמוכח בפרק קמא דתמורה (דף ח.) ובסוף חלק (סנהדרין דף קיב:) גבי עיר הנדחת דדרש בהמתך מי שנאכלין בתורת בהמתך יצא בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך [23] דתנן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור והמעשר ושמא משום קרא נפקא דאין נוהגין [24] בזיון בדבר שאין הנאתן להקדש: גמ'

מעשרות להתירן במומן שלא יצרכו לאוכלן לפנים מן החומה הואיל דאי בעי שדי מומא בכוליה עדריה והוי המעשר בעל מום מעצמו: ונשאל על טהרותיו. דבני ביתו יכולין לשאל לו אם נולד ספק טומאה בטהרותיו ונאמן להתיר הואיל והא חזו ליה כשהן טמאין לאוכלן בימי טומאתו אמרינן מה לו לשקר ונאמן הוא:

הדרן עלך עד כמה

אבליו. בשוק של קצבין. הואיל והנאתן להקדש. דמיהן ראשי בהן לזלזל ולמוכרן באבליו ולשוקלן. שבשוק נמכרין ביוקר ויהא ריוח להקדש. אבל בכור הואיל והנאת דמיו לבעלים אין ראשי לזלזל בהן ואע"פ שאין שוקלין כנגד ליטרא עצמה אבל יכול לשקול בשר בכור כנגד ליטרא בשר חולין. והיינו מנה כנגד מנה:

---

[1] ע"ז:. תוספתא דדמאי פ"ב ה"ח, [2] מוספתא דדמאי פ"ג ה"ה, [3] נגעים פ"ב מ"ה, [4] יבמות כה: קפ:, [5] [נכמות כה: : נדרים עח. ע"ש ב"ב קכ: קכא.], [6] [לקמן לה: לו: נג:], [7] חזו ל"ק, [8] [לקמן נב:] ביצה כח. תמורה ח. כח. כד. זבחים עה: חולין קנב:, [9] [במשנה שבמטניות וכן בתמורה וכשאר דוכתא ליתא וכתו"ס וכרמב"ם ג"כ ליתא], [10] [ויקרא ז], [11] [שם ו], [12] [מלאכי ג], [13] שי הר"ר-ה"מ] הס"ד והשאר יש לתמוך ל"ק, [14] חזו ל"ק, [15] ועוד דמשמע הכא דיש מקנה לע"ה שמקבל עליו כו' ל"ק, [16] אמאי אין כו' כיון דיעל ל"ק, [17] וכי זו דרך לרשעים שיהיו מעשיהם מקולקלים בגלוי ויהיו ירלי שמים כו' מהכרס"ת, [18] בתוס' ליתא, [19] ל"ל מחזירין, [20] רש"ל הד"ת, [21] [לשם שם לפניהו וע"ש בכרש"י ד"ה לעולם וכו' אלא אלו אינו לשם שם לוי שאין לפנים מומרין בהמת עיר הנדחת אלא בהמת בכור ומעשר],

מוסף רש"י

וכולן שחזרו בהן. אגזלנין ועמי הארץ קאי, אין מקבלין אותן. להחזיקן בתורת חבירות לסמוך עליהן (ע"ז ז.). **אם עשו דבריהן במטמוניות.** כמתר, בעבירות שעבדו עד הנה (שם). **בפרהסיא.** הואיל ופקרו כל כך שוב אין נותנין לבן לשוב בתשובה שלימה (שם ז:). **שובבים.** ממש מזידים ופרהסיא, לשון מרד וגאוה, כמו (ישעיה נז) הלך שובב בדרך לבו (שם). מפני שהוא בית דין. לומר מיאון לו אלילה לא עשה חכם זה בימיהי, דקי"ל אלילה ומיאון בשלשה, ותלמא לא חשידי (יבמות כה:) לומר לא יחיד היה שם דימא בשבילו נתמון, שהרי כ"ד היה שם ואין ב"ד פחות משלשה (שם קא:).

הדרן עלך עד כמה

כל פסולי המוקדשין. כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן, אף על פי שעדיין מקנת קדושה עליהן, שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה כדאמרינן מזבח ולא גיזה וכו' דאפילו הכי נהגינן מעשה חולין בהן בזו שנשחטין באטליז ומכרינן באטליז בגיטרא, חוץ מן הבכור והמעשר. שהגיע מכירתן ביוקר אינם לא לקדש אלא לבעלים, לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן, דבבכור נאמר לא תפדה ומעשר נאמר לא יגאל, אלא נאכלין לבעלים במומן, הלכך אין נוהגין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ונחטטו הבעלים, בעלים דבכור כהן ובעלים דמעשר ישראל, אבל שאר פסולי המוקדשים הגיעם מכירתן ביוקר לקדש, שלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף פדיונו ממחלתו, לפיכך מבזין אותו למוכרו באטליז, שהכל פוגם שם ליקח בשר (ביצה כח. וכעי"ז זבחים עה: חולין קלג: תמורה ה: כא.). ושוקלין מנה כנגד מנה. כשמוכרו בתוך הבית (שם).

שיטה מקובצת

[6] תכוטקי ס"א טפטקי ס"א תכתכי: [7] הנאתן. גיליון בכל הס"י ל"ג הכא הנאתן להקדש משום דבסיפא קתני לה וכן היא נוסחאת הרמב"ם אבל רש"י ז"ל גריס לה הכא וצ"ע ושמא רש"י לא גריס לה בסיפא אבל בכל הספרים איתא: [8] תכתקי ס"א טפטקי: [9] מגבאות הס"ד ומה"ד חוץ משל עצמו שאין כהן רשאי לראות מום בכורותיו ולהתירו הס"ד ומה"ד ורואה: [10] הד"ה חוץ כו' עד ולהתירו נמחק מכאן ומקומו למעלה: [11] שלא הוא היה: [12] להוציאן לחולין יכול לעשות כו' לחכם עליהם ולפתוח: [13] הא חזו ליה: [14] טומאתו אלא להסקה הס"ד: [15] תקנה לע"ה לעשות חבר בשום ענין ועוד דלעיל תניא בדברי ר' מאיר עם הארץ שקיבל עליו: [16] אותן פי' שאם: [17] אותן דא"כ דעתם לחזור לסורס ולכך אינם רוצים לחזור בהרפטא כי אם בסתר ומה שיטה היא זו אדרבה טפי עדיף ירא שמים בסתר וכי דרך רשעים הוא כך שעושין בגלוי רשע וחסידות ופרישות עושין בסתר: [18] גר שקיבל עליו דברי חברות כו' עובד כוכבים שקיבל עליו דברי תורה כו' כהן שקיבל עליו עבודת כהונה: [19] מעשיהם אחר שקיבלו עליהם דברי חברות אין: [20] צורבא מדרבנן חזי: [21] דאין נוהגין מנהג בזיון:

נא א מיי' פ"ו מהל' משכב ומושב הל"ח:

נב ב מיי' פ"ג מהל' בכורות הל"א טוש"ע יו"ד סי' שיב סעי' ב:

נג ג מיי' פ"ו שם הל"ט: ד [מיי' פ"י מהל' משכב ומושב הל' ז]:

נד ה מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה מז טוש"ע אה"ע סי' יב סעי' ב:

ו [מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ג ופ"ד מהל' נדרים הל' ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ל]:

א ז מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הלכה יב ופ"א מהל' בכורות הלכה יח סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו:

תורה אור השלם

1. שובו בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם יְיָ כִּי אֲנִכִי בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֶבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן׃ ירמיהו ג יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הנאתן וכו' ביוקר טובת הנאה להקדש הוא: (ב) ד"ה ונשקלין וכו' חולין הס"ל ואמ"כ מ"ס חוץ מן הבכור והמעשר שאם נמכרין ביוקר הנאתן לבעלים כל"ל והל"ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דהא וכו' וכי לא יהיה נאמן. עי' בר"ש סוף פ"ב דנגעים:

רבינו גרשום

וכולן שחזרו בהן. אשת חבר שניסת לעם הארץ ובתו של חבר ועבדו של חבר ועכשיו רוצין להיות שוב חבירים אין מקבלי': חזרו במטמוניו'. ולא בפרהסיא אין מקבלין אותן: איכא דאמרי אם עשו דברים במטמוניות. כלומר בסמטמוניות לא הקפידו בטהרות מקבלין דלא נתפרסם לרבים שלא שמרו טהרות הילכך מקבלין דדומה שהן בחזקתן שהיו תחילה: ונעשה גבאי. מוכס: פירש. מגבאותו: איצטריכא ליה שעתא. לישאל ממנו דבר הלכה לפי שהיה חכם גדול. ואיכא דאמרי חלש היה והיו צריכין לבקרו. למ"ה: קטר להו ת' תכתקי. עיטר להם. (עיטר להם) ד' מאות כיסאות: זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה. כלומר הואיל והיה כבר גבאי ילך לו לחשבותו ולאומנותו הראשון ואנו לא נלך אצלו: מי חשידי. אפי' בשל עצמן: וכדאמר רב חסדא ביחיד מומחה. רואה בכורות הכא נמי ביחיד עסיקי' דאינו רואה של עצמו משום חשד: ורואה את קדשיו. ונאמן לומר מום קבוע הוא ויכול לפדותן אפי' כדשמואל: הואיל דאיבעי מיתשיל עלייהו. לפני חכם ויכול לומר לא זה הקדשתי אלא אחר ולא היה מוקדש הם הכי נאמן להתירו:

עין משפט נר מצוה

נה ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה מח טוש"ע אה"ע סי' יב סעי' ב:

נו ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ג ופ"ד מהל' נדרים הל' ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ל:

נז ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה יב ופ"א מהל' בכורות הלכה יח סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו: